

Befejezésül csupán utalnék a Bartók-kép némely kompozíciós következményére, Kodály zenéjének ritka bartókizmusaira, ezekre a figyelemre ez ideig nemigen méltatott, talán épp ritkaságuk okán nem elemzett hangokra. Pedig Bartók zongoramuzsikájából beszüremlett egy s más Kodály op. 3 és op. 11 ciklusába; a Két ének Ady-dalának hangszerelési effektusai, hangzásai aligha képzelhetők el a Kékszakállú-partitúra ismerete nélkül, s az opera hangzása, bár csupán múltó pillanatra, a Székelyfonó siratóját is körülveszi. E bartókizmusok — s a nem említettek — felderítése, természetének, jelentésének értelmezése Kodály Zoltán Bartók-képét más irányból, az alkotóműhely felől világhíthatja meg.

KODÁLY ZOLTÁN:

BARTÓK BÉLA MŰVÉSZETE A MAI MAGYARORSZÁGON
IGAZI OTTHONRA TALÁLT³⁰

Szomorú és felemelő alkalom gyűjtött ma egybe bennünket. Szomorú, hogy egy művészt alkotóereje teljességében ragad el a halál. Felemelő, mert csonka élete is oly gazdag termést hagyott ránk, hogy alig tudjuk áttekinteni és külön gond, hogyan sáfarkodjunk vele mindnyájunk javára — kezdte beszédét Kodály Zoltán.

Öt év rövid idő, de *nagy változások jele* az is, hogy a *mai Magyarországon végre igazán itthon van e házban*, amely oly soká nem akart előtte megnyílni, ezen a színpadon, ahol annyi rég letűnt mű került előadásra alig megszáradt írással, míg neki hét évet kellett várnia, hogy szóhozjuthasson.

A régi világban ez volt a sorsa minden „újnak, szépmerőnek” és itt a kulcsa egyéniségének: erről a pontról kell őt néznünk, hogy megértsük.

Nemcsak Liszt Ferenc idején, hanem a mi pályánk indulásán is két út között kellett választani a magyar zenésznek: itthon akar-e dolgozni, vagy külföldön? Bartókot is kísértette a külföldi siker, készült is rá, próbálgatta, de erős hazafias érzése győzött és már 22 éves korában írja egy levelében: „*En részemről egész életemben mindenkor egy célt fogok szolgálni: a magyar nemzet és magyar haza javát.*”

Kodály Zoltán ezután a néphagyomány szerepéről beszélt Bartók Béla zenei munkásságában. A nép zenéjében való elmélyedés megmutatta, hogy él Magyarországon egy régi, eredeti, értékes, csak fejlődésében megrekedt kultúra, amelyet ki lehet emelni a ráarakódott törmelékből, amelyre lehet magasabb művészetet építeni. Eleinte csak az elveszett, régi dallamokat keresték, de látva a falu népét, az ott kallódó sok tehetséget és friss életerőt, feltűnt előttük egy, *a népből újjászületett, művelt Magyarország képe. Ennek megvalósítására szánta rá Bartók Béla az életét.*

Bartók Béla művészete a néphagyományok talaján áll, s ez élesen elválasztható vonalat jelent közte és a nyugati modernnek között. Éppen ezért a

³⁰ Ünnepi est az Operaházban Bartók Béla halálának 5. évfordulóján. Szabad Nép, 1950. szeptember 26. 6. 1.

nyugatiak sohasem ismerték el egyenrangú újítónak. Ők szabadon, minden hagyományt elvetve írják, kombinálják műveiket. Bartók *legmerészebb műveiben is érezni a hagyomány talaját*; még ha a sztratoszférába repül, sem szakad el teljesen a földtől. Ha vett is tőlük egy-egy ösztönzést, sokkal inkább az ő eredetiségének hatása látszik meg a nyugati zenetermelésen.

Ha jól sáfárkodunk Bartók Béla hagyatékával, akkor *nyitva áll az út a magasabb zene felé a legszélesebb rétegek számára* — mondotta a többi között Kodály Zoltán.